บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

พื้นที่ศึกษามีเนื้อที่ที่สามารถนำมาพัฒนาได้ทั้งหมดประมาณ 3971 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 29 ของพื้นที่ทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงถึงสูงมากเพียงร้อยละ 12 ส่วนใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ราบด้านตะวันออกของพื้นที่ศึกษา คือบริเวณจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง ผลของการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ที่เป็นชุมชนหลัก

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในพื้นที่อำเภอสำคัญ ๆ ของทั้งสามจังหวัดซึ่งเป็นอำเภอที่กรมการปกครองได้จัดลำดับความสำคัญไว้ในอันดับ 25 อำเภอแรกของอำเภอทั้งหมดในภาคใต้ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสะเดา อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอควนขนุน และอำเภอสตูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอหาดใหญ่และอำเภอเมืองสงขลานั้นมีศักยภาพสูงมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในโครงข่ายบริการสาธารณูปโภคที่สามารถรองรับการพัฒนาเป็นแหล่งอุตสาหกรรมได้ และเป็นพื้นที่สำหรับพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาเมืองหลัก เช่น สะพานติณสูลานนท์ (ข้ามเกาะยอและทะเลสาบสงขลา) ที่ก่อสร้างเสร็จและเปิดใช้เป็นทางการแล้วเมื่อปลายปี พ.ศ. 2529 โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกและท่าเรือประมงสงขลาซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง โครงการเหล่านี้ล้วนเป็นการสนับสนุนให้เมืองสงขลาเป็นเมืองท่าส่งออกและให้หาดใหญ่เป็นย่านอุตสาหกรรมส่งออกและอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ส่วนอำเภออื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่พัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เช่น อำเภอสะเดาและอำเภอเมืองพัทลุงก็ถูกกำหนดบทบาทให้เป็นศูนย์อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และเป็นตลาดกลางยางพาราที่จะมีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องในอนาคต

อำเภอเหล่านี้มีแนวขยายซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพรองลงไปแตกต่างกันตามลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชนข้างเคียง เช่น อำเภอหาดใหญ่-สงขลาและสะเดา มีศักยภาพที่ต่อเนื่องกันและข้ามฝั่งไปยังด้านทิศเหนือของอำเภอเมืองสงขลาซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก ส่วนอำเภอเมืองพัทลุงมีแนวขยายไปยังอำเภอควนขนุนที่มีความสำคัญรองลงไปจากอำเภอเมือง สำหรับ

อำเภอเมืองสตูลนั้นต่างไปจากอำเภออื่น ๆ กล่าวคือ แนวขยายการพัฒนานั้นยังคงอยู่ในบริเวณอำเภอเมืองนั่นเอง เนื่องจากความเป็นศูนย์กลางบริการต่าง ๆ และการใช้ที่ดินของอำเภอเมืองเองยังไม่มีประสิทธิภาพประกอบกับมีพื้นที่อุปสรรคมาก จึงทำให้การพัฒนาพื้นที่ในอำเภอนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นบริเวณที่มีศักยภาพรองลงไปก็ยังคงอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองนั่นเอง

2. <u>พื้นที่ในแนวเส้นทางคมนาคม</u>

ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแนวภูเขาและที่ราบชายฝั่งทะเล บังคับให้แนวถนนสายหลักมีลักษณะเป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับปัจจัยถนนเป็นหลัก ดังนั้นผลการวิเคราะห์พื้นที่ที่มีศักยภาพสูงจึงอยู่ในแนวอิทธิพลของถนน ทำให้บริเวณที่เป็นซุมทางของโครงข่ายถนนที่มีศักยภาพโดดเด่นต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้แนวโน้มการพัฒนาต่อเนื่องเป็นเชิงเส้น (Linaer or Ribbon Development) การพัฒนาแบบนี้อาจเกิดจากความสำคัญของเส้นทางถนนโดยตรงหรือทางอ้อมก็ได้ เช่น ย่านอุตสาหกรรมที่ปรากฏอยู่สองฝั่งริมถนนทางหลวงหมายเลข 407 หรือถนนกาญจนวนิชที่เชื่อมระหว่างอำเภอหาดใหญ่กับอำเภอเมืองสงขลานั้น เป็นย่านที่มิได้เกิดจากความสำคัญของถนนสายหลักโดยตรง แต่ได้พัฒนามาจากการเป็นที่ตั้งของโรงงานกลุ่มหนึ่งในอดีตเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาที่ต้องการให้โรงงานอยู่ห่างจากเขตชุมชนหนาแน่นและในที่ที่มีราคาที่ดินไม่สูงนัก และต่อมามีจำนวนโรงงานเพิ่มมากขึ้นตลอดเส้นทางสายนี้ จนทำให้ดูเหมือนว่าเป็นการพัฒนาเชิงเส้นหรืออาจเรียกได้ว่าเป็น Corridor Development ส่วนพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการพัฒนาเชิงเส้นได้แก่พื้นที่ระหว่างอำเภอหาดใหญ่และอำเภอสะเดาซึ่งเชื่อมด้วยเส้นทางหมายเลข 4 ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงงานในบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น ยางและไม้ยางพาราจำเป็นต้องตั้งโรงงานใกล้แหล่งปลูกยางและบริเวณดังกล่าวก็เป็นแหล่งปลูกยางที่สำคัญแห่งหนึ่ง โรงงานหลายแห่งจึงปรากฏอยู่ในบริเวณสองฝั่งของถนนสายนี้ยึดอยู่กับแนวถนนโดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่เป็นทางแยกไปยังอำเภอนาทวีที่ตำบลคลองแงะ อำเภอสะเดา มีโรงงานตั้งอยู่หนาแน่นมาก (ศุภโชค วิริยะโกศล 2526 : 38)

และการศึกษาครั้งนี้ก็พบว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเชิงเส้น (Linear development) ปรากฏอยู่ในหลายบริเวณได้แก่ บริเวณระหว่างท่าเรือน้ำลึกสงขลาขึ้นไปทางเหนือตามถนนหมายเลข 4083 เนื่องจากพื้นที่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากกิจกรรมท่าเรือมีน้อย

และถนนสายนี้ถูกขนาบโดยทะเลและทะเลสาบสงขลาในแนวเหนือใต้ทำให้ไม่สามารถพัฒนาในลักษณะขยายออกเป็นรัศมีจากศูนย์กลางท่าเรือได้ อีกบริเวณหนึ่งได้แก่พื้นที่ระหว่างอำเภอเมืองพัทลุงกับอำเภอควนขนุน ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเส้นทางติดต่อกับจังหวัดพัทลุงในอดีตการเดินทางโดยรถยนต์จากจังหวัดภาคใต้ตอนบนมายังจังหวัดพัทลุงนั้น ต้องเดินทางผ่านจังหวัดตรังและต้องข้ามภูเขาบรรทัด เส้นทางสายนี้จึงมีความสำคัญมากแต่ไม่สามารถชักจูงให้มีการพัฒนาเป็นพื้นที่ใด ๆ ได้ เนื่องจากเป็นที่เขตป่าสงวนและมีความลาดชันสูงตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นลอนลูกฟูก ต่อมากรมทางหลวงได้ตัดถนนทางหลวงสายใหม่เริ่มต้นจากชุมทางเขาชุมทอง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในภาคใต้ ลงมาทางใต้ถึงอำเภอควนขนุนและอำเภอเมืองพัทลุงโดยไม่ต้องผ่านภูเขา คือทางหลวงสายเอเชียหมายเลข 41 ความเชื่อมต่อของสองอำเภอที่เป็นชุมชนสำคัญประกอบกับแนวการพัฒนาเมืองพัทลุงที่ขยายออกมาสู่ถนนสายหลักนี้มากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มการพัฒนาอยู่ในรูปเชิงเส้นอีกแห่งหนึ่ง เป็นต้น

การพัฒนาย่านอุตสาหกรรมในแนวเส้น (Linear development) นี้ อาจจะไม่เหมาะสมเนื่องจากจะก่อให้เกิดการขยายต่อเนื่องออกไปจนเกินความเหมาะสม ซึ่งยากแก่การควบคุมขนาด การจัดหาระบบสาธารณูปโภคและการควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าย่านอุตสาหกรรมควรจะพัฒนาเป็นแบบหลายศูนย์กลาง (Policentrical Models) กระจายอยู่ในพื้นที่ชุมชนหลักที่กล่าวแล้วในข้อ 1. โดยให้ศูนย์กลางอำเภอหาดใหญ่ - สงขลาเป็นศูนย์กลางหลักของการพัฒนาอุตสาหกรรม

3. <u>ความลดหลั่นของศักยภาพการพัฒนา</u>

ความลดหลั่นของศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องตามความสำคัญของชุมชนและตามเขตอิทธิพลของความสะดวกในการเข้าถึงทางถนนสายหลักเป็นสำคัญ โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นที่ตั้งของโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาเมืองหลักนั้นจะมีรัศมีแผ่อิทธิพลไปยังพื้นที่รอบด้านทำให้พื้นที่ที่อยู่รอบ ๆ มีศักยภาพรองลงมาตามระยะทางที่ห่างออกไป ปรากฏการณ์เช่นนี้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเมืองหลักที่ต้องการให้ชุมชนหลักเป็นที่พึ่งพาของชุมชนรอบ ๆ ได้

เมืองหลักจะมีบทบาทต่อการพัฒนาของพื้นที่รอบ ๆ นี้ได้หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพียงใด

4. พื้นที่ฉนวน

พื้นที่ฉนวนในที่นี้หมายถึงพื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำมากหรือพื้นที่ล้าหลังที่อาจเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ที่พบอยู่เป็นหย่อม ๆ ในแนวต่อเนื่องกันพื้นที่อุปสรรคที่มีข้อจำกัดในการพัฒนา เช่น บริเวณรอบทะเลสาบสงขลาหรือบริเวณที่ติดกับแนวเขตภูเขาวนอุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ฯลฯ บริเวณเหล่านี้มีศักยภาพต่ำมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรม ผู้ศึกษามีความเห็นว่าพื้นที่เหล่านี้ควรกำหนดเป็นเขตฉนวนการพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรม เนื่องจากจะเป็นการรบกวนแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ โดยหันไปพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงให้มีประสิทธิภาพก่อนแล้วจึงบุกเบิกพื้นที่นี้มาใช้ต่อไป

รูปแบบของการพัฒนาพื้นที่ย่านอุตสาหกรรม

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นย่านอุตสาหกรรมแต่ละแห่ง มีลักษณะภูมิประเทศต่างกัน ทำให้การพิจารณาจัดรูปแบบพื้นที่เป็นไปได้หลายรูปแบบ การศึกษาครั้งนี้จะพิจารณารูปแบบโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเป็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาพื้นที่แบบหลายศูนย์กลาง (Policentrical Models)

การพัฒนาแบบหลายศูนย์กลางนี้ เห็นได้จากกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงที่กระจุกอยู่ในพื้นที่ของอำเภอหลัก ได้แก่ 1 กลุ่มอำเภอหาดใหญ่ - สงขลา และสะเดา 2 อำเภอเมืองพัทลุง 3 อำเภอเมืองสตูล เนื่องจากอำเภอเหล่านี้เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการ การบริหารศูนย์กลางตลาดยางพารา บริการสังคม มีความพร้อมในบริการสาธารณูปโภคและโครงข่ายคมนาคมขนส่ง การกระจุกตัวในพื้นที่เหล่านี้ก่อให้เกิดการพัฒนาในลักษณะเป็นศูนย์กลางตามความความสำคัญและบทบาทของแต่ละศูนย์กระจายอยู่ในพื้นที่ศึกษา ข้อดีของการพัฒนาแบบนี้คือเป็นการกระจายความเจริญไปทั่วภูมิภาค

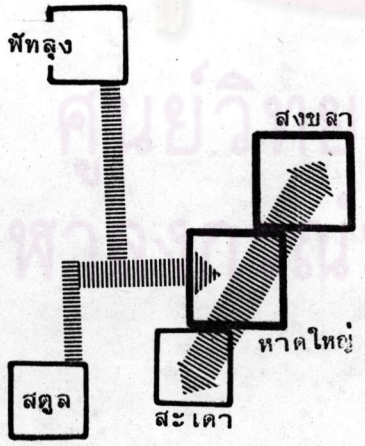

ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันภายในภาค (Intra-regional Equality) แต่ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นตามมาคือ ความล้าหลังหรือความไม่เท่าเทียมกันระหว่างศูนย์ต่าง ๆ เนื่องจากการกำหนดให้ศูนย์ใดศูนย์หนึ่งมีความสำคัญมากเกินไป แต่มันอาจจะมิได้ทำหน้าที่เป็นตัวกระจายความเจริญไปสู่ศูนย์อื่น ๆ ซึ่งไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาภาค (Zaremba 1976 : 21) จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ครั้งนี้พบว่าหาดใหญ่และสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเด่นมากในการรองรับแหล่งที่ตั้งของย่านอุตสาหกรรม จึงเห็นควรสนับสนุนให้กำหนดเป็นย่านอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากแหล่งที่ตั้งนี้มีระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่สะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ ทางเรือและทางอากาศ สามารถเชื่อมโยงติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ศึกษา หรือแม้แต่ต่างประเทศก็สามารถทำได้อย่างสะดวก ส่วนย่านอุตสาหกรรมอื่น ๆ เช่น อำเภอสะเดา อำเภอเมืองพัทลุงและสตูลนั้น ส่วนใหญ่น่าจะเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรขั้นต้น เช่น การผลิตน้ำยางข้น (Latex) การแปรรูปไม้ยางสำหรับทำเฟอร์-นิเจอร์ อุตสาหกรรมห้องเย็นแช่แข็งสัตว์น้ำ ฯลฯ ผลผลิตจากแหล่งเหล่านี้สามารถส่งต่อมายังศูนย์อุตสาหกรรมหลักในหาดใหญ่-สงขลา เพื่อผ่านกระบวนการผลิตเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย (Final products) ต่อไป ดังนั้น ย่านอุตสาหกรรมแต่ละแห่งจึงต้องพึ่งพาและส่งเสริมกิจกรรมอุต-สาหกรรมกันและกันทั้งด้านตลาด แรงงาน วัตถุดิบ และเทคโนโลยี

2. <u>การพัฒนาแบบแนวเส้น (Linear or ribbon development)</u>

การพัฒนาพื้นที่ในแนวเส้นส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการพัฒนาในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดของสภาพภูมิประเทศที่เป็นแนวแคบ ๆ หรือเป็นพื้นที่ที่ยึดอยู่กับแนวเส้นทางคมนาคมสายหลัก

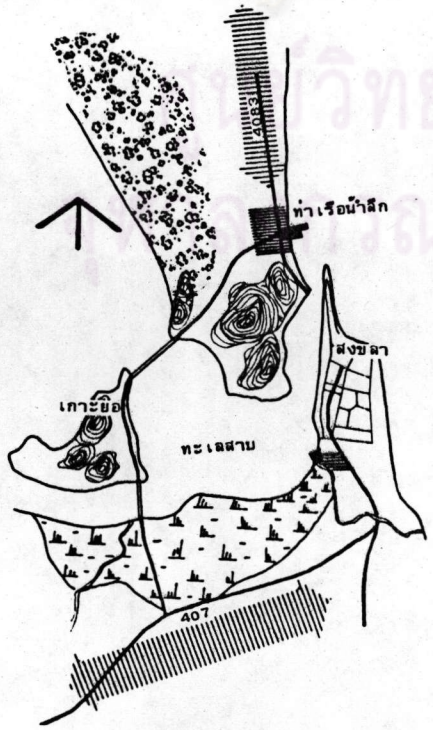

บริเวณที่มีลักษณะการพัฒนาแบบนี้ได้แก่ บริเวณย่านอุตสาหกรรมระหว่างอำเภอหาดใหญ่ กับอำเภอสะเดาบนเส้นทางหมายเลข 4 ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงานที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นคือยางพาราและต้องการความสะดวกในการขนส่งระหว่างแหล่งปลูกยางและแหล่งตลาดในอำเภอหาดใหญ่ จึงทำให้โรงงานเกี่ยวกับยางพาราเกิดขึ้นเป็น

จำนวนมากทั้งสองฝั่งของถนนสายนี้ อีกบริเวณหนึ่งคือ บริเวณเส้นทางหมายเลข 407 หรือถนนกาญจนวนิช ระหว่างอำเภอหาดใหญ่กับอำเภอเมืองสงขลา การพัฒนาในบริเวณนี้อาจจะเรียกว่าเป็นการพัฒนาแบบ Semi-circular linear development (Zarembal976 : 21) กล่าวคือสามารถพัฒนาได้เพียงฝั่งเดียวของถนน คือด้านทิศใต้ของถนน 407 เท่านั้น เนื่องจากบริเวณด้านทิศเหนือเป็นบริเวณห้ามก่อตั้งโรงงานในระยะ 2 กิโลเมตรจากริมทะเลสาบ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมถึง และเพื่อป้องกันมิให้มีการระบายน้ำเสียจากโรงงานลงสู่ทะเลสาบ อันจะเป็นการทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณป่าชายเลนและระบบนิเวศน์ในทะเลสาบ นอกจากนี้บริเวณที่มีแนวโน้มจะเกิดการพัฒนาแบบแนวเส้นในอนาคตอีกแห่งหนึ่งคือ บริเวณอำเภอเมืองสงขลาฝั่งหัวเขาแดง ซึ่งเป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึกสงขลา บนเส้นทางหมายเลข 4083 อุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มจะตั้งในบริเวณนี้ได้แก่ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมบนท่าเรือและการประมง การขยายพื้นที่อุตสาหกรรมในบริเวณนี้ไม่สามารถขยายลึกเข้าไปจากแนวถนนได้มากนัก เนื่องจากติดทะเลและทะเลสาบสงขลา ดังนั้น แนวขยายจึงจำเป็นต้องยึดแนวถนนเป็นหลัก จึงทำให้เกิดการพัฒนาในแนวเส้นตรงขึ้น ข้อดีของการพัฒนาในแนวเส้นตามเส้นทางสายหลักนี้คือความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) ได้ง่าย แต่มีข้อเสียคือ แนวขยายต่อเนื่องยากแก่การควบคุมขนาดของการพัฒนา การจัดหาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมถึงการควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็ทำได้ยากกว่า เป็นต้น

แหล่งอุตสาหกรรมเสนอแนะและความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรมในหัวข้อข้างต้นนั้นสามารถเสนอแหล่งอุตสาหกรรมได้โดยพิจารณาความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเมืองหลักและแผนพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตลอดจนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเป็นหลักกว้าง ๆ ได้ดังนี้

1. ย่านอุตสาหกรรมหาดใหญ่-สงขลา

พื้นที่บริเวณนี้ได้แก่พื้นที่รอยต่อระหว่างอำเภอหาดใหญ่กับอำเภอเมืองสงขลาด้านทิศใต้ของถนนกาญจนวนิช (ทางหลวงหมายเลข 407) บริเวณที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งอุตสาหกรรมสูงมากได้แก่ บริเวณทิศใต้ของทางแยกของถนนสายเกาะยอไปยังสะพานติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นบริเวณที่ใกล้กับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเคยเลือกเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้แต่ไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งได้ เนื่องจากติดปัญหาการจัดซื้อที่ดิน การพัฒนาอุตสาหกรรมใน

บริเวณนี้จะทำได้เพียงฝั่งทิศใต้ของถนนหมายเลข 407 เท่านั้น เนื่องจากที่ดินฝั่งตรงข้ามอยู่ติดกับป่าชายเลนริมทะเลสาบสงขลาและเป็นพื้นที่น้ำท่วมเป็นประจำซึ่งแผนพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลากำหนดให้เป็นเขตห้ามตั้งโรงงานเพื่อป้องกันการทำลายคุณภาพสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนและระบบนิเวศน์ในทะเลสาบ ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ โดยมีแนวขยายที่ไม่เป็นการรบกวนชุมชนเมืองด้วยการจำกัดแนวขยายด้วยพื้นที่สีเขียว (Zaremba 1976 : 21)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ย่านอุตสาหกรรมขนาดย่อมหาดใหญ่-สะเดา

บริเวณที่มีแนวโน้มการพัฒนาอุตสาหกรรมในแนวเส้นอีกแห่งหนึ่งได้พื้นที่รอยต่อของอำเภอหาดใหญ่กับอำเภอสะเดา บนเส้นทางหมายเลข 4 ซึ่งแผนพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลากำหนดให้เป็นเขตควบคุมคุณภาพอากาศ จึงควรเสนอให้จัดตั้งแหล่งอุตสาหกรรมขนาดย่อมขึ้นสำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เช่น อุตสาหกรรมเกี่ยวกับยางและแปรรูปไม้ยางพารา เป็นต้น

3. ย่านอุตสาหกรรมบริเวณท่าเรือน้ำลึกและท่าเรือประมงสงขลา

เนื่องจากพื้นที่อำเภอเมืองสงขลามีความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ การพัฒนาต่าง ๆ ในบริเวณนี้จะมีผลต่อระบบนิเวศน์ทั้งบนบกและในทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทะเลสาบสงขลา การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ในทะเลสาบจะส่งผลกระทบกว้างไกลไปทั่วลุ่มน้ำทะเลสาบ ดังนั้นการพัฒนาในบริเวณนี้จะต้องแบ่งพื้นที่สำหรับแต่ละกิจกรรมออกจากกันให้ชัดเจนมิให้รบกวนต่อกัน (Zaremba 1984 : 11)ในบริเวณอำเภอเมืองสงขลามีโครงการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก การก่อสร้างท่าเรือประมงสงขลาที่ท่าสะอ้าน การก่อสร้างสะพานข้ามเกาะยอและทะเลสาบสงขลา ตลอดจนการตั้งเขตอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการประมงและท่าเรือ เมื่อพิจารณาพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในบริเวณอำเภอเมืองสงขลากับการจัดวางตำแหน่งที่ตั้งของท่าเรือจะเห็นได้ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวความคิดดังกล่าว นั่นคือ

1. ที่ตั้งของกิจกรรมที่เกี่ยวกับทะเลควรจะแยกกระจายเป็นหลายบริเวณ (Policentrical Models) โดยการแยกท่าเรือออกจากกัน คือ ท่าเรือสินค้า และท่าเรือประมง ลักษณะของท่าเรือสงขลาถูกแยกออกจากกันโดยช่องแคบปากทะเลสาบสงขลาอยู่แล้วนั่นเอง ทำให้การควบคุมมลภาวะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

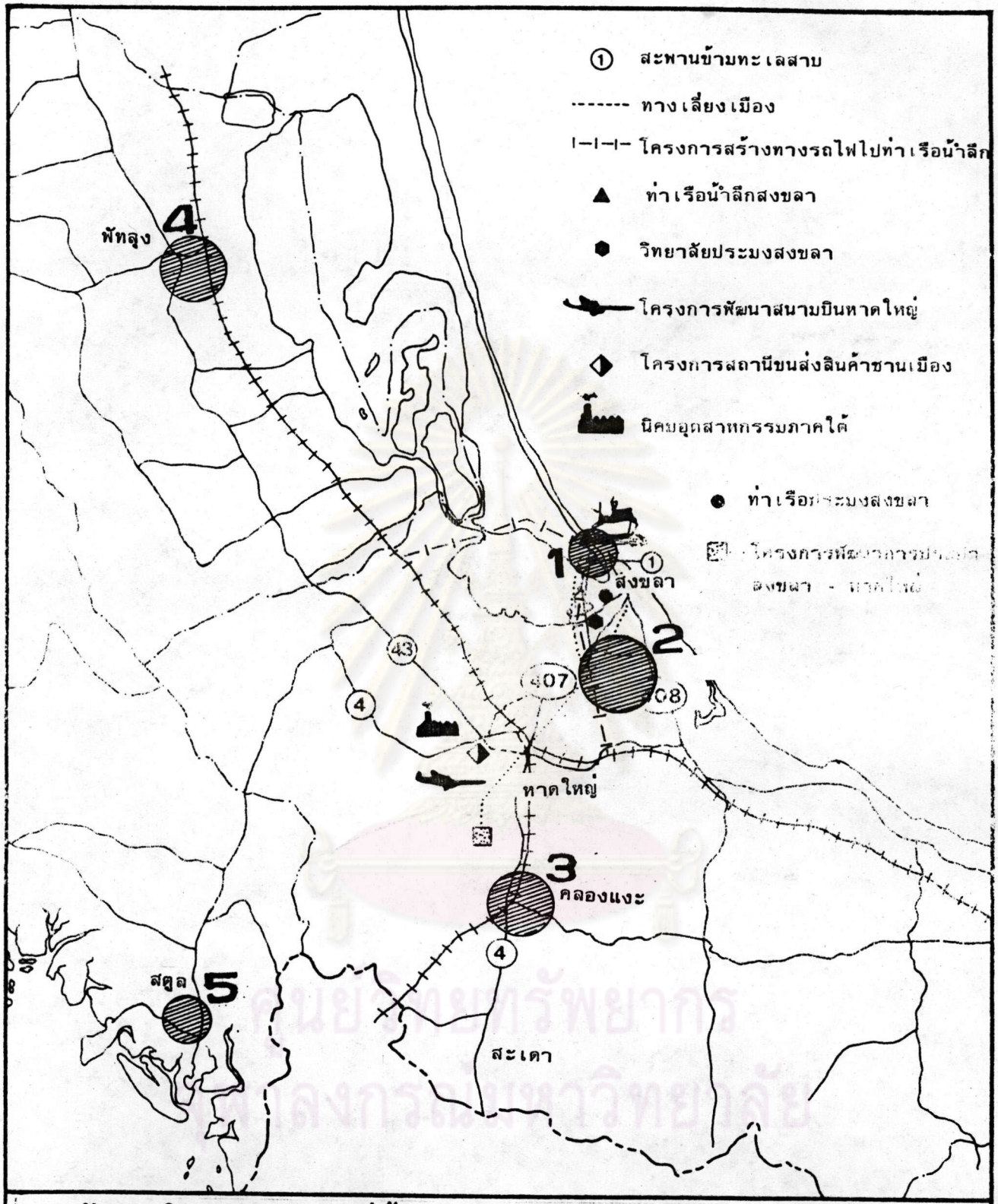

ศักยภาพในการรองรับแหล่งที่ตั้งย่านอุตสาหกรรมในจังหวัดสงขลาและพื้นที่ใกล้เคียง

มาตราส่วน	**แสดง** โครงการพัฒนาเมืองหลักและลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	**แผนที่** 5.1
ที่มา:	สัญญลักษณ์ ศูนย์อุตสาหกรรมที่เสนอ	ทิศเหนือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ท่าเรือน้ำลึก (Industrial harbour) แยกออกจากท่าเรือประมง (Commercial harbour) เพื่อแยกปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการจราจรและการระบายของ เสียได้ระดับหนึ่งและยังเป็นการง่ายแก่การจัดระบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่างกัน

3. ท่าเรือน้ำลึกจะเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรม เฉพาะที่เกี่ยวกับกิจกรรมบนท่าเรือและทะเล (Maritime Industries) เท่านั้น

4. ทำเลที่ตั้งของอุตสาหกรรมประเภทที่มีมลพิษควรจะตั้งอยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเลด้านนอกซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพอุทกวิทยาและทิศทางลม บริเวณที่ไม่เหมาะอย่างยิ่งที่จะเป็นเขตอุตสาหกรรมคือบริเวณริมทะเลสาบและจำเป็นต้องมีแนวกันชนเป็นพื้นที่สีเขียว (Green belt) เพื่อป้องกันการลุกล้ำของการพัฒนาอุตสาหกรรม

5. แนวการขยายท่าเรือและเขตอุตสาหกรรมจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อเขตที่อยู่อาศัย จึงจำเป็นต้องมีแนวกันชนซึ่งอาจจะกำหนดโดยพื้นที่สีเขียว

ข้อเสนอแนะ

1. เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองหลัก ดังนั้นการพัฒนาย่านอุตสาหกรรมจึงควรจัดให้เป็นหลายศูนย์กลางกระจายอยู่ตามบทบาทหน้าที่ของชุมชนหลักและแหล่งวัตถุดิบ การศึกษาครั้งนี้สนับสนุนให้นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ตั้งอยู่ในบริเวณระหว่างอำเภอหาดใหญ่และอำเภอเมืองสงขลา เพื่อเป็นศูนย์กลางหลักของการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนุภาคนี้

2. รัฐบาลควรมีนโยบายควบคุมการใช้ที่ดินที่แน่นอน โดยให้แบบแผนการใช้ที่ดินเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาพื้นที่ตามบทบาทและหน้าที่ของชุมชน และการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมควรจะจัดตั้งอยู่เฉพาะภายในย่านอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้เท่านั้น

3. จังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามแผนพัฒนาเมืองหลักควรยึดถือและปฏิบัติตามแผนหลักและพิจารณาควบคู่กับผังเมืองรวมหาดใหญ่และสงขลาที่ได้ประกาศใช้ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แล้วนั้นด้วย เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

4. รัฐบาลควรจะผลักดันให้อุตสาหกรรมใหม่ ๆ กระจายออกมาตั้งอยู่ในภูมิภาคมากขึ้น เพื่อลดความจอแจของโรงงานอุตสาหกรรมที่กระจุกอยู่แต่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเพื่อเป็นการกระจายความเจริญสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบมากขึ้น

5. ปัจจุบันประเทศไทยเป็นจุดที่น่าสนใจแห่งหนึ่งในภูมิภาคนี้ในสายตาของนักลงทุนต่างชาติที่กำลังแสวงหาแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมในเครือข่าย ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่ส่งคณะผู้ศึกษาคือ Engineering Consulting Firms Association of Japan (ECFA) มาศึกษาลู่ทางการลงทุนด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทย โดยเฉพาะแหล่งอุตสาหกรรมที่จัดตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรมในบริเวณกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงนั้น ได้รับความสนใจเป็นพิเศษ ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะพื้นที่ศึกษานี้ ซึ่งได้เปรียบในด้านแหล่งวัตถุดิบ แรงงาน และการคมนาคมขนส่ง รัฐบาลจึงควรเร่งจัดสร้างนิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ขึ้น และส่งเสริมชักจูงให้นักอุตสาหกรรมต่างชาติเหล่านั้นมาลงทุนมากขึ้น

6. รัฐควรให้ความสนใจสนับสนุนอุตสาหกรรมในท้องถิ่นมากขึ้น เพิ่มสิ่งจูงใจให้ผู้ประกอบการในท้องถิ่นเพิ่มการลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ หรือขยายกิจการเดิม ที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น อาจจะโดยการปรับปรุงระบบบริการสาธารณูปโภคและสิ่งจูงใจอื่น ๆ แต่ทั้งนี้บรรยากาศการลงทุนย่อมขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมที่จะให้ความมั่นใจกับนักลงทุนเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเขาเหล่านั้นด้วย

7. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร (Agro based industries) หรืออุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นแบบครบวงจรอย่างจริงจัง รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตทางเกษตร เพื่อให้ผลผลิตการเกษตรมีปริมาณและคุณภาพดีพอสำหรับการอุตสาหกรรม

8. แม้ว่าการศึกษาครั้งนี้จะได้พิจารณาความเหมาะสมของแหล่งอุตสาหกรรมในด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมแล้วก็ตาม ยังจำเป็นต้องมีการคัดเลือกประเภทและขนาดของอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาตั้งในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อความสะดวกต่อการจัดระบบสาธารณูปโภคและการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะปัญหาการกำจัดมลภาวะซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทอาจจะต้องจัดเตรียมมาตรการพิเศษในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบกระเทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้น

มาตรการขั้นต้นคือการกำหนดนโยบาย เฉพาะ เกี่ยวกับประ เภทอุตสาหกรรมที่ยินยอมให้จัดตั้งได้ใน แต่ละแหล่งอุตสาหกรรมตามความ เหมาะสมและมาตรการขั้นต่อไปคือ การพิจารณาในรายละ เอียด เกี่ยวกับขั้นตอนและขนาดการผลิตตลอดจนมาตรการพิ เศษ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ กระ เทือนต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่โรงงานจะต้อง เตรียมไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย